

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 4(38) 2024

Київ – 2024

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

**Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy ", Series "Psychology ", Series "Medicine ")

Issue № 4(38) 2024

Kiev – 2024

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2024. № 4(38) 2024. С.1482

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 16.04.2024, № 7/4-24)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської.*

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Барцисва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біотики та біобезпеки Тернопільського національного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Шашіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджевич Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

11. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
12. Гудзь Наталія Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опільського університету, доцент кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
13. Гуменикова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придніпурської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
14. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
15. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
16. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
17. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
18. Інживська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
19. Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
20. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
21. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
22. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
23. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
24. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
25. Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проєктора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
26. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
27. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
28. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
29. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
30. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
31. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
32. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
33. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
34. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
35. Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
36. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
37. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
38. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
39. Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
40. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
41. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
42. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
43. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
44. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Яزیона НАПН України (Київ, Україна)
45. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
46. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
47. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
48. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
50. Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
51. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
52. Філіппова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
53. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
54. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
55. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
56. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
57. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
58. Яковичка Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

Duka T.M.

*The modern works of art for children as a means of realizing educational goals.....*17

Lu Suo

*Principles of development of musical and aesthetic culture of schoolchildren in the conditions of children's music school.....*27

Stavytska I.V., Kutsenok N.M., Yamshynska N.V., Kriukova Ye.S.

*Strategies for developing a research paper indexed in international scientific databases.....*35

Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А., Задворняк Л.С., Хрущак О.О.

*Патріотичне виховання студентської молоді в освітньо-цифровому середовищі закладу вищої освіти.....*45

Андрощук І.В., Андрощук І.П., Григорук П.М.

*Методична підготовка майбутніх учителів у контексті сучасних вимог.....*56

Баличева Н.В.

*Сучасні проблеми профілактики шкільного травматизму.....*67

Бережний Ю.М.

*Засади формування громадянської компетентності в контексті комунікативної підготовки здобувачів вищої освіти: теоретична рефлексія.....*75

Бестюк А.І.

*Формування лідерських якостей під час підготовки офіцерів запасу на кафедрах військової підготовки закладів вищої освіти.....*85

Бруяка А.В., Коваленко В.В., Мар'єнко М.В.

*Досвід впровадження штучного інтелекту в процес викладання дисципліни «інформаційно-комунікаційні технології навчання, управління та підтримки науково-освітніх досліджень».....*94

Велущак М.Я., Пилипенко Н.М., Черемних Г.І.

*Інтерактивні методи навчання як засіб сприяння сталому розвитку вищої освіти України: оцінка практичних впливів.....*108

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Вінтоняк О.В.

*Нормативно-правове забезпечення діяльності педагогічних коледжів та училищ як вишів I-II ступенів акредитації: європейська візія 2002–2014 років.....*121

Волотовська Т.П.

*Використання штучного інтелекту у розвитку професійної мобільності учасників освітнього процесу.....*133

Глазкова І.Я.

*Організація розвивального середовища в педагогічній системі М. Монтессорі.....*145

Гончаренко А.М., Дятленко Н.М., Полякова О.В.

*Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес в закладі вищої освіти: виклики та практичні аспекти.....*155

Гордій Н.М., Тютюнник О.С.

*Інноваційні методи викладання технічних дисциплін екологічного циклу....*168

Гриньова М.В.

*Здійснення педагогічної модерації реалізації учнівських партисипативних проєктів як педагогічна умова виховання лідерських якостей.....*176

Дика Н.М., Глазова О.П.

*Організація проєктної діяльності на уроках української мови в 7-8 класах в умовах змішаного навчання.....*187

Єфімова О.М., Жицька С.А., Бецько О.С., Браєвська А.І., Журавель В.В.

*Оптимізація процесу реалізації іншомовного фахово орієнтованого спілкування курсантів вищих військових навчальних закладів.....*197

Заболотній О.А., Шусть В.В.

*Переваги та застереження цифровізації освітнього процесу.....*211

Зубченко Л.В.

*Тай-Бо у процесі фізичної підготовки майбутніх правоохоронців.....*223

Іванюк Г.І.

*Ціннісні домінанти психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.....*234

Івахненко Є.І., Скоробогата М.В., Гармаш А.О.

*Психолого-педагогічні технології в організації освітнього процесу в сучасному політехнічному ЗВО.....*247

Ігнатенко Н.В.

*Трансформаційні процеси у теорії та методиці навчання історії в школі періоду незалежності України: історіографія проблеми.....*258

Іонова І.М., Іонов В.Є.

*Теорії управління соціальною роботою: аналітичний огляд.....*271

Канішевська Л.В., Лесик А.С.

*Педагогічні умови виховання соціальної зрілості старшокласників у позаурочній діяльності.....*281

Коврігіна Л.М.

*Формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища.....*289

Ковтанюк М.С.

*Критерії та показники сформованості фахової компетентності майбутніх учителів інформатики.....*299

Кондратенко Ю.І.

*Провідницька проєкція управління розвитком закладів освіти.....*310

Корінчак Л.М.

*Українська тіловиховна традиція в історичному ракурсі.....*317

Корягін В.М.

*Ефективність системи підготовки баскетболістів.....*330

Костенко Д.В.

*Філософські аспекти феномену життєстійкості.....*336

Кравченко Т.В.

*Синхронна комунікація як інструмент збагачення навчального процесу в галузі харчових технологій через платформу Moodle.....*350

Кривоніс Д.В.

*Формування здатності студентів до інноваційної діяльності у процесі викладання іноземних мов з використанням цифрових технологій.....*362

**Крихтіна М.А., Конопкіна Л.І., Черкасова О.Г., Мироненко О.В.,
Ботвінікова Л.А., Губа Ю.В.**

*Науково-практична конференція за безпосередньою участю лікарів-інтернів – інноваційна форма навчання в інтернатурі.....*374

Литвинська Т.Ю.

*Застосування онлайн-інструментів на заняттях з англійської мови у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх офіцерів Національної Гвардії України.....*383

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Літіченко О.Д.

*Формування самостійності дітей дошкільного віку у художньо-продуктивній діяльності.....*394

Марущак О.В., Сонечко О.С., Тургенєва А.О.

*Аналіз ролі вищої освіти України у формуванні поствоєнної національної ідентичності.....*406

Марюхна В.В.

*Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти у процесі магістерської підготовки.....*418

Мишко С.А., Лізак К.М., Мишко А.В.

*Переклад у викладанні іноземних мов студентам немовних спеціальностей вищих навчальних закладів*429

Найдюк І.С.

*Роль вихователя в стимулюванні естетичного розвитку дітей дошкільного віку: підходи та методи.....*440

Нечепоренко К.О.

*Педагогічний супровід міжособистісної взаємодії учнів початкової школи як предмет наукового дослідження.....*451

Нищета В.А.

*Оптимальна дидактична комунікація як чинник формування учнів компетентних мовців.....*466

Новоселецька І.Е.

*Вплив творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку: український досвід в умовах воєнного стану.....*477

Олянич В.В., Березан В.І., Погребняк М.Г.

*Роль освіти та підготовки в розвитку цифрової грамотності та підвищенні рівня цифрової інклюзії.....*490

Панасенко Е.А.

*Формування основ критичного мислення дітей старшого дошкільного віку: аналітичний огляд проблеми.....*503

Петренко О.В., Тупєєв Ю.В.

*Пошук шляхів вирішення проблем гендерної рівності та формування національної свідомості в освіті.....*514

Півень О.П., Поліщук В.В., Гордієнко О.І.

*Матеріально-технічне забезпечення занять фізичної культури з елементами гімнастики в школах України в 20-х роках ХХ ст.....*526

Пінчук О.П., Прокопенко А.А.

*Критерії та показники діагностування цифрової компетентності офіцерів військового управління в системі підвищення кваліфікації.....*536

Попова О.В.

*Формування інноваційного мислення учнів базової школи в процесі евристичного навчання.....*559

Приймак А.Ю., Гончаренко О.С.

*Феномен здорового способу життя студентів: структура, критерії, показники та рівні.....*571

Прокопів Л.М., Салига Н.М., Стинська В.В.

*Національно-патріотичне виховання студентської молоді засобами музейної педагогіки у закладах вищої освіти західної України.....*581

Прокуда В.М., Баланенко І.Г., Кірман В.К., Чаус Г.Г.

*Актуальність впровадження освітньої програми “Сучасні цифрові технології” на курсах підвищення кваліфікації вчителів предмету технології.....*593

Радіонова Л.О., Козирєва Н.В.

*Неоінституціоналізм як методологія аналізу трансформації сучасного університету.....*604

Савчук О.П.

*Формування професійної компетентності майбутніх фахівців технологічної освіти: інноваційні підходи.....*617

Савчук Н.І., Серман Л.І., Ницполь В.І.

*Проблеми та виклики закладів вищої освіти в умовах війни у процесі практичної підготовки студентів немовних спеціальностей.....*630

Сафонова Н.В., Галуха Л.Ю., Нестеренко О.В.

*Модель управління кризовими ситуаціями у закладах вищої освіти України.....*641

Семенова Л.С., Тимчий К.І., Лебідь О.С.

*Удосконалення викладання природничих наук та біології людини в умовах змішаної форми навчання.....*656

Симоненко Н.О., Міхно С.В.

*Гейміфікація процесу навчання іноземної мови студентів медичних спеціальностей: теоретичні засади та практичні аспекти.....*667

Соловей Ю.О., Бондар В.Г., Прокопенко Ю.Ю.

*Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку.....*678

Степанюк С.І., Городинська І.В., Коваль В.Ю., Грабовський Ю.А. <i>Становлення "товариства сприяння фізичному розвитку дітей" в херсоні в кінці ХІХ – початку ХХ століття та його вплив на здоров'я підростаючого покоління в регіоні.....</i>	691
Сурков К.Ю., Книшук А.В., Сорокун С.В. <i>Інноваційні методи навчання при вивченні об'єктно орієнтованих мов програмування для майбутніх ІТ-фахівців.....</i>	704
Сухомлин Т.А., Запорожець Т.М., Сухомлин А.А., Павленко Г.П., Юдіна К.Є. <i>Перспективи використання основних концепцій фізіології в медичній освіті.....</i>	713
Теличко Н.В., Кончович К.Т., Бурих О.Р. <i>Лінгво-дидактичні та методичні засади використання квест-технологій у ситуаціях навчальної комунікації для формування культурознавчої компетентності майбутніх учителів іноземної мови.....</i>	721
Тимошенко Н.Є. <i>Використання інтерактивних методів навчання у викладацькій діяльності.....</i>	730
Тищенко О.І. <i>Психолого-педагогічні поняття громадянського виховання студентів.....</i>	741
Фельцан І.М. <i>Тенденції розвитку моделі іношомовної освіти у Швеції у контексті соціальних змін.....</i>	753
Філімонова Т.В. <i>Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до організації групової навчальної діяльності і молодших школярів в умовах НУШ.....</i>	763
Чейпеш І.В., Маляр Л.В., Кухта В.В., Кухта М.І. <i>Екологічна складова іношомовної підготовки студентів закладів вищої освіти: зміст, мотивація впровадження, механізми реалізації.....</i>	775
Чепелюк А.В., Лівак П.Є., Євтушенко В.В. <i>Розвиток цифрових компетентностей у фахівців із фізичної культури і спорту: теорія та практика.....</i>	786
Чичук А.П., Кучай Т.П., Біда О.А. <i>Формування художньо-естетичних потреб майбутніх фахівців хореографічного мистецтва шляхом упровадження інноваційних технологій в освітній процес.....</i>	799

Шкіринець В.М., Дюжикова Т.М., Арсененко І.А.

*Аналіз можливостей і методів інтеграції предметів природничого циклу (наприклад, біології, фізики, хімії, географії) у шкільну програму з метою покращення якості навчання.....*808

Ярошенко О.М., Донець І.В., Пушкар Л.В.

*Дослідження ефективності використання музичної терапії для зняття стресу, підтримки психічного здоров'я та реабілітації в умовах воєнного часу.....*821

СЕРІЯ «ПСИХОЛОГІЯ»

Palamarchuk O.M., Vizniuk I.M., Gaba I.M., Dolynyny S.S.

*Mobility of youth students in the system of volunteer institutions.....*832

Беліченко Л.О.

*Феноменологія іміджу особистості як категорії психології.....*840

Бондаревич С.М.

*Методичне обґрунтування навчальної дисципліни «Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі» у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія».....*853

Гоян І.М., Петранюк А.І., Толкунова І.В., Бігун Н.І., Губарева Д.В.

*Особливості життєстійкості та адаптивності особистості в складних життєвих обставинах.....*867

Дьоміна Г.А.

*Особливості зв'язків віку та специфіки симптомів РДУГ: аналіз досліджень.....*880

Іванова Н.Г., Манько В.М.

*Етапи особистісно-професійного розвитку фахівців правоохоронних органів.....*891

Кернас А.В.

*Формування програмних результатів навчання під час вивчення студентами-психологами освітньої компоненти «Психологія поведінки мас» у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія».....*904

Копчинська О.О.

*Організація життєвого простору як шлях до самоактуалізації.....*915

Крагельська М.В.

*Аналіз теоретичних досліджень резильєнтності.....*926

Лозовий І.В., Кузнецов О.І.

*Мотиваційні чинники саморегуляції навчання курсантів.....*934

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Малиш В.

Формування програмних результатів навчання під час вивчення освітньої компоненти «методи корекції стресових станів» здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія».....945

Мозгова Г.П.

Теоретичний аналіз зв'язків РДУГ із позитивними аспектами розвитку....955

Немерюк Ю.В.

Готовність фахівців до дистанційного формату корекційної роботи з дітьми, що мають мовленнєві порушення внаслідок ПТСР у воєнний час.....965

Нечітайло І.С.

Особливості проявів агресивності чоловіків та жінок у різних вікових групах: дослідження структурних компонентів.....977

Павловська Т.С., Коць М.О.

Зв'язок рівня тривожності із копінг-стратегіями учнів автошкіл.....992

Потапова Т.М., Фурдуй Ю.В., Кугук У.

Зв'язок високочастотних звуків з психоемоційним станом підлітків (14-16 років) з різними типами темпераменту.....1003

Розіна І.В.

Дослідження психоемоційного стану студентів в період професійного становлення за допомогою позитивної психотерапії.....1015

Севост'янов П.О., Клімушев В.В., Клімушева Г.С.

Вплив штучного інтелекту на сучасні психологічні дослідження: перспективи та можливості цифрової психології.....1025

Ситнік С.В.

Акцентуація характеру у структурі детермінант міжособистісних стосунків.....1037

Сторож О.В.

Соціально-психологічний аспект творчої діяльності особистості в умовах воєнного часу.....1050

Тептюк Ю.О.

Професійний психологічний відбір: цільовий, процесуальний і результативний аспекти.....1062

Тягур Л.М., Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна

Професійна мотивація майбутнього психолога під час війни.....1069

Ханяк К.В.

Психоемоційний стан працівників на робочому місці як індикатора рівня стресогенності умов праці.....1085

Чайка Р.М.

Переклад та валідація шкали 'Профілі прийняття кар'єрних рішень' для української аудиторії.....1098

Чайка Р.М.

Переклад та валідація шкали "Складнощі прийняття кар'єрних рішень" для української аудиторії.....1107

Чайка Р.М.

Переклад та валідація шкали "Сприйняття здатності до працевлаштування" для української аудиторії.....1115

СЕРІЯ «МЕДИЦИНА»

Адамчук Н.В., Охабська І.І., Корнієнко В.Г., Марущак М.І., Мялюк О.П.

Імунограма у хворих на цукровий діабет та генітальний ендометріоз.....1123

Бакалюк Т.Г., Макаруч Н.Р., Стельмах Г.О., Василик М.М.

Клінічна ефективність застосування motomed-терапії в ранній реабілітації пацієнтів після інсульту.....1133

Безшапочний С.Б., Бондаренко Р.В.

Динаміка змін об'єктивних клінічних показників та стану мукоциліарної транспортної системи у пацієнтів з атрофічним ринитом.....1142

Борисова І.С.

Трудові рекомендації як частина комплексної реабілітації хворих та осіб з інвалідністю на туберкульоз.....1154

Бугро В.І., Стрельченко О.Г.

Генезис становлення та розвитку лікарняних кас як різновиду добровільного соціального страхування.....1165

Буров А.М.

Роль мікробіоти у розвитку хвороб, таких як алергії, аутоімунні захворювання та захворювання ЦНС.....1179

Вовк Шульга С.О., Хміль С.В.

Особливості ліпідного профілю у пацієнток з коморбідним перебігом лейоміоми матки та генітального ендометріозу.....1191

Воронцова Т.О., Козловська Я.І., Левенець С.С., Горішній І.М., Дживак В.Г.

Ризик переломів та зниження мінеральної щільності кісткової тканини серед дітей і підлітків з целиакією: аналіз даних клінічних досліджень.....1202

Голубчиков М.В., Стрельченко О.Г.

Вплив євроінтеграційних процесів на медичне соціальне страхування.....1213

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Грузева Т.С., Стрельченко О.Г.

*Міжнародний досвід впровадження ефективного медичного соціального страхування в Україні.....*1225

Запорожан С.Й., Продан А.М.

*Гемостазіологічні зміни в прогнозі рецидиву кровотечі у хворих на гастро-дуоденальні виразки.....*1239

Качановський Я.В., Дзюбановський І.Я.

*Морфометричний моніторинг перикульцеровної зони при виразковій хворобі ускладненій кровотечею за різним клінічним перебігом.....*1250

Квятковська Т.О.

*Поширеність пальця мортонна, асоційовані фактори ризику та успадкування.....*1258

Кириченко О.В., Гребенюк Д.І., Ксенчин О.О., Гнатюк Ю.П., Собко В.С., Стойка В.І.

*Доклінічна та клінічна безпечність фенібуту: огляд літератури.....*1270

Клопоцька Н.Г., Грига М.В., Забігайло А.Ю.

*Результати лікування пацієнтів з герпетичним кератитом та приєднанням бактеріальної мікрофлори.....*1286

Козлова Ю.В., Козлов С.В., Маслак Г.С., Нетроніна О.В., Абраїмова О.Є.

*Оцінка експресії MMP2 в структурах головного мозку щурів в динаміці посттравматичного періоду після впливу ударної повітряної хвилі.....*1293

Костюк А.А., Денефіль О.В., Костюк О.А.

*Стратегії спрямованого впливу на утворення біоплівки *Streptococcus Mutans* для запобігання карієсу зубів.....*1303

Кучер С.В., Воронцова Т.О., Смачило І.В., Верещагіна Н.Я., Ганьбергер І.І., Горішній І.М.

*Оцінка якості життя за допомогою опитувальника sf-36: аналіз літературних даних.....*1313

Лисецький Б.Л., Зубова М.С., Олексієнко А.В.

*Модернізація освітніх програм навчання медичних працівників для роботи з chat-gpt.....*1325

Ляховський В.І., Пехньо В.В., Кравців М.І., Немченко І.І., Ляховська Т.Ю., Люлька О.М.

*Дотримання етичних принципів – основа відносин між медичними працівниками і пацієнтами.....*1338

Мартинчук О.М., Герасимюк І.Є., Ільків О.П.

*Кількісна характеристика перебудови кровоносного русла та паренхіми нирок при раптовій відміні дексаметазону після його тривалого введення у високих дозах.....*1352

Нефьодова О.О., Грузд В.В.

*Експериментальний аналіз комбінованого впливу хлориду кадмію з суццинатами цинку та заліза на морфогенез яєчка щура.....*1363

Процюк О.В., Стрельченко О.Г.

*Характеристика стратегічних напрямів адміністрування діяльністю лікарняних кас як основного елемента добровільного соціального страхування медичних працівників.....*1376

Розумна А.В., Останіна Т.Г., Воронкова О.С., Лацинська С.А., Старішко О.М.

*Особливості ліпідного профілю крові у вагітних з гестаційним діабетом.....*1391

Соколенко М.О.

*Визначення та оцінка рівня адаптаційного напруження організму хворих на Covid-19.....*1402

Хоменко І.М., Скіпальський А.П.

*Нікотин як фактор залежності та фактор ризику для здоров'я в контексті контролю над тютюном.....*1411

Хухліна О.С., Хованець К.Р.

*Асоціація контамінації *helicobacter pylori* та залізодефіцитної анемії у хворих на гастрит.....*1424

Чайковська Т.В., Бурмей С.А., Бойко Н.В.

*Історія розвитку медико-біологічних наук в Європі у XIX столітті.....*1436

Чорна В.В., Зарічнюк М.Л., Король І.А., Липкань В.М., Рибінський М.В., Дубовий О.О.

*Компартмент-синдром при вогнепальних ушкодженнях кінцівок.....*1449

Шапринський В.О.

*Індивідуалізована хірургічна тактика залежно від ефективності ендоскопічного гемостазу і тяжкості стану хворого за шкалою SAPS II при виразкових гастро-дуоденальних кровотечах.....*1461

Якименко Р.О., Вовк О.Ю.

*Індивідуальна анатомічна мінливість лицевого відділу голови людини зрілого віку.....*1471

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

8. Yermakov, I. G. (1996). *Psychologiya i pedagogika zhyttietvorchosti* [Psychology and pedagogy of life creation]. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Nyshcheta, V. A. (2021). *Rytoryka* [Rhetoric]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. [in Ukrainian].

10. Pentyliuk, M. (2015). *Slovnyk-dovidnyk z ukrayinskoyi lingvodydaktyky* [Dictionary-reference on Ukrainian linguistic didactics]. Kyiv: Lenvit. [in Ukrainian].

11. Bilodid, I. K. (1978). *Slovnyk ukrayinskoyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. (Vol. 9). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

12. Shynkaruk, V. I. (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys. [in Ukrainian].

УДК 373.2.016:78].015.3:159.942.5]]:341.31(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-477-489](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-477-489)

Новоселецька Ірина Едуардівна доктор філософії, доцент кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, бул. І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (044) 295-59-35, <https://orcid.org/0000-0002-1487-1021>

ВПЛИВ ТВОРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Стаття висвітлює необхідність використання творів музичного мистецтва у взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку з метою вивільнення емоційного напруження та покращення емоційного стану дошкільників. Обґрунтовано позитивний вплив музики на загальне сприймання дітьми реалій повсякденного життя в Україні під час воєнного стану та, як наслідок, результативний освітній процес. Зазначено необхідність розвитку емоційної чутливості у дітей старшого дошкільного віку та її місце у формуванні стабільного емоційного стану, адаптивних та гнучких реакцій на зовнішні фактори. Проаналізовано досвід вітчизняних та закордонних науковців щодо вивчення питання впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей дошкільного віку. Окреслено особливості сприймання музики дітьми старшого дошкільного віку, підбору творів музичного мистецтва, що допоможуть дошкільникам зрозуміти та висловити їх внутрішні переживання, посприять налагодженню емоційної стабільності, розвинути їх емпатію. У статті визначено важливість застосування творів музичного мистецтва завдяки якому вихователь отримує можливість створити комфортну атмосферу для психологічного розвантаження та гармонійного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Зосереджено увагу на необхідності делікатного супроводу дорослого під час прослуховування творів музичного мистецтва, що сприяє розвитку у дітей емпатійного ставлення до своїх однолітків, батьків й інших знайомих і незнайомих дорослих. У результаті проведеного дослідження виявлено критерії, показники та рівні впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку. Статистично продемонстровано результативність впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану.

Ключові слова: мистецтво, твори музичного мистецтва, діти старшого дошкільного віку, емоційний стан, емоційна чутливість, емпатія.

Novoseletska Iryna Eduardivna PhD, Associate Professor at the Department of Preschool Education, Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, blvd. I. Shamo, 18/2, Kyiv, 02154, tel.: (044) 295-59-35, <https://orcid.org/0000-0002-1487-1021>

IMPACT OF MUSICAL ARTWORKS ON THE EMOTIONAL STATE OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN: UKRAINIAN EXPERIENCE DURING MARTIAL LAW

Abstract. The article highlights the necessity of using musical art works in interactions with older preschool children with the aim of relieving emotional tension and improving the emotional state of preschoolers. It substantiates the positive impact of music on children's general perception of everyday life realities in Ukraine during martial law and, as a consequence, the effective educational process. It notes the need to develop emotional sensitivity in older preschool children and its place in forming a stable emotional state, adaptive, and flexible reactions to external factors. The experience of domestic and foreign researchers on the study of the impact of musical art works on the emotional state of preschool children is analyzed. It outlines the peculiarities of music perception by older preschool children, the selection of musical art works that will help older preschool children understand and express their inner experiences, contribute to establishing emotional stability, and develop their empathy. The article identifies the importance of applying musical art works, thanks to which the educator has the opportunity to create a comfortable atmosphere for psychological relief and harmonious development of older preschool children. It focuses on the necessity of delicate adult accompaniment during the listening of musical art works, which promotes the development of empathetic attitudes in children towards their peers, parents, and other familiar and unfamiliar adults. As a result of the conducted research, criteria, indicators, and levels of impact of musical art works on the emotional state of older preschool children were identified. The effectiveness of the impact of musical art works on the emotional state of older preschool children in conditions of martial law is statistically demonstrated.

Keywords: art, musical art works, older preschool children, emotional state, emotional sensitivity, empathy.

Постановка проблеми. Зважаючи на умови життя українських дітей спричинених військовою агресією Росії проти України впродовж останніх 2 років масштабної актуальності набувають засоби, що допомагають відновити та налагодити емоційний стан дітей. Найбільш вразливими до страшних подій є діти дошкільного віку, які мають високий рівень сензитивності та не можуть самостійно контролювати свій емоційний стан, а дорослі поруч не здатні забезпечити їм психологічну допомогу «тут і зараз». Наслідками цього є

замкнутість дитини в собі, тривожність, страх залишитись одному в кімнаті, агресія до однолітків, аутоагресія, різкі і безпричинні зміни настрою і багато іншого. Діти дошкільного віку потребують підтримки дорослого котрий здатен пояснити події і явища, що відбуваються навколо, а також володіє інструментами та техніками, що допоможуть вивільнити страхи та емоції дитини.

Безперечно, батьки є першими дорослими, що здатні забезпечити психологічну підтримку власній дитині, але умови сьогодення вимагають цього і від працівників закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) чи будь яких інших освітянських установ, адже проблема психологічного напруження потребує впровадження послідовних, повторюваних і стабільних заходів. Інструментом налагодження емоційного стану дитини, що є доступним і батькам і працівникам ЗДО може слугувати мистецтво.

Мистецтво – одна з форм суспільної свідомості та результат людської діяльності, що спрямована на художньо-образне пізнання дійсності. У свою чергу педагогіка вбачає у мистецтві найважливіший засіб розвитку і виховання особистості. У процесі взаємодії людини з мистецтвом відбувається її долучення до цінностей культури і суспільства. Крім того, мистецтво виступає засобом соціалізації і одночасно індивідуалізації особистості. При всьому розмаїтті трактувань поняття «мистецтво» можна простежити безперечну подібність тлумачення його сутності, функцій і ролі в житті людини. В остаточному підсумку воно виступає цілісним феноменом культури, якому властива поліфункціональність, що впливає на формування в людини світовідчуження, світосприймання і світовідношення [1].

Педагог і вчений Ш. Амонашвілі писав, що в усіх творах мистецтва автором відображене чуттєве, емоційне ставлення до людей, природи, до себе, до життя в цілому. Симфонії, художні полотна, пластичні рухи тіла – це різні можливості й форми прояву людської радості, суму, бажань. Щоб зрозуміти їх, необхідно знати мову мистецтва. Ґрунтуючись на науково-педагогічні дослідження можемо стверджувати, що позитивний вплив на емоційний стан та загальний розвиток дітей має музика. Доведено, що серед усіх видів мистецтва музика є найемоційнішим за своєю природою – це катарсис мистецтва, вона володіє здатністю висвітлювати душевні переживання людини, багатоманітну гамму її почуттів і настроїв [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В межах представленого наукового дослідження до уваги брались діти старшого дошкільного віку, що дозволило звузити коло дослідження окресленої проблеми. Військові дії, що розгорнулись на території України є наймасштабнішими на території Європи після Другої світової війни і багато явищ та процесів відбувається вперше. Тому, прослідкувати результати досліджень науковців щодо впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану є складним завданням. Разом з тим, важливі аспекти

впливу творів музичного мистецтва на дітей висвітлюються такими ученими як Г. Батищева, М. Годелі, С. Гохройтнер, В. Драганчук, А. Кавакамі, О. Кисельова, С. Куркіна, Г. Лазаренко, І. Малашевська, О. Половіна та інші. Однак питання покращення емоційного стану дітей старшого дошкільного віку засобом творів музичного мистецтва поки що не систематизовані і розроблені не в повному обсязі.

Мета. Дослідити вплив творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку та обґрунтувати необхідність застосування творів музичного мистецтва у роботі з ними.

Виклад основного матеріалу. В. Ауер писав [3], що музика – це мова з емоціональним змістом, який людина сприймає і вплив якого відчуває, навіть якщо не завжди може виразити його в словах. Саме тому актуальним залишається проблема впливу музики на людину. Те саме можна сказати і про вплив музики на дітей старшого дошкільного віку: вони її відчувають, і це є їхньою особливістю. Проаналізувавши дослідження вітчизняних науковців констатуємо, що музичне мистецтво – найемоційніший вид мистецтва, що доступний дітям дошкільного віку. В. Сильвестров [4], український композитор, говорив про музику, що це такий вид мистецтва, що коли немає відтінку суму або подиху печалі, то немає і музики. Всі емоції, навіть ті, що несуть не радісні переживання, потрібні нам для саморозвитку і пізнання цього світу. Процес сприймання музики може хоча б частково задовольняти естетичні, духовні, емоційні потреби дитини старшого дошкільного віку, що є важливим в сучасних умовах життя.

Таким чином є очевидним, що процес сприймання музики тісно пов'язаний з емоційною чутливістю. Варто звернути увагу на дослідження науковців Л. Казміренко, О. Кудерміної та О. Мойсеєвої [5], які описують емоційну чутливість як достатньо стійку властивість індивіда, що виявляється у легкості, швидкості і гнучкості емоційного реагування на соціальні події, на особливості інших людей тощо. Доведеним є те, що емоційність – це властивість людини, характерною особливістю якої є схильність до швидкого і яскравого прояву емоцій, легка збудливість; сфера прояву темпераменту особистості, яка визначає частоту та ступінь виразу емоцій і почуттів особистості [6, с.62], отже можна зробити висновок, що емоційна чутливість в своїй основі має біологічне начало, і є вродженою. Розвиток емоційної чутливості у дітей старшого дошкільного віку може слугувати міцною базою для емоційної стабільності та стійкості дошкільника. Також варто враховувати думки та твердження науковців Л. Масол, О. Радиної, О. Рудницької, Б. Теплова, які вважають, що емоційну чутливість можна розвивати засобами різних видів мистецтв у процесі навчання та виховання дітей. Погоджуючись з цією думкою у своєму дослідженні акцентуємо увагу на музиці, адже чутливість до музичного твору – одна з перших особистісних якостей дитини, що розвивається в мистецько-творчій діяльності.

Під час сприймання музики важливим є середовище, в якому знаходиться дошкільник. Для оволодіння музичною термінологією, осмисленням виразності музичної мови, накопиченням досвіду сприймання музичних творів дитина старшого дошкільного віку повинна знаходитись у музичному середовищі. Музичне середовище різноманітними засобам впливу формує індивідуальний досвід, який дошкільник проявляє у різних видах діяльності. Музичне середовище включає в себе сукупність музичних цінностей, видів музичної діяльності, особистісних елементів, з котрими взаємодіє дитина. Особливо через середовище, виховання як процес культурного відновлення і наступності здійснює адаптацію особистості до життєвих обставин. Відтак, для досягнення позитивних результатів впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дитини старшого дошкільного віку необхідною умовою є сприятливе середовище, у якому дитина знаходиться не вперше. Прослуховування музики має стати для дитини стабільною, циклічною справою, що не викликає здивування чи розгубленість. В свою чергу, за умови правильного облаштування музичного середовища дорослий (педагог чи батьки) отримує можливість створити комфортну атмосферу для емоційного розвантаження та гармонійного розвитку дошкільника, сприяти бажанню дитини «відкритись», інтерпретувати створену ситуацію рольового включення на власний життєвий досвід.

Важливе місце у процесі розвитку емоційної чутливості дитини старшого дошкільного віку займає дорослий. Дитина надзвичайно чутливо реагує на психічний стан близької дорослої людини та «заражається» ним. Коли дорослий переживає певну нестабільність (професійну, фінансову, емоційну, психологічну чи ін.), особисті проблеми, стрес чи невизначеність – це знаходить відображення на самовідчутті дитини. Необхідно усвідомлювати, що дорослий скеровує емоційне життя дитини: коли малюк засмучений, дорослий підбадьорює, переключає на іншу діяльність; втома, дратівливість, занадто бурхливі вияви емоцій свідчать про перезбудження нервової системи, потребу у відпочинку – дорослий заспокоює дитину, створює умови для сну чи релаксу. Тобто, власним прикладом, правильним скеровуванням емоційних вражень доросла людина має можливість розвивати емоційну чутливість дитини старшого дошкільного віку. У цьому процесі практичним інструментом може слугувати музичне мистецтво, яке допоможе налагодити емоційний стан дорослого і дитини. Якщо вихователь, тато або мама під час прослуховування музичного твору буде демонструвати як сильно він їй подобається, заряджає позитивом, спонукає до танцю та змушує посміхатись дитина теж перехопить настрій дорослого і буде наслідувати таку поведінку. Те саме можна сказати і про твори, які викликають у дорослого бажання посумувати, проявити емоційне виснаження через напругу спричинену військовими діями чи іншими соціальними факторами. Дитина старшого дошкільного віку, яка уважно слухає музичний твір, не залишається

байдужою, під впливом прослуханого в неї виникають певні почуття та емоції. Вважаємо доцільним використання не лише позитивної, активної музики, а і слухання музичних творів, що активізують емоції співчуття, жалю, співпереживання.

Всі емоційні переживання слід розглядати через призму згаданої нами емоційної чутливості, а також емоційного інтелекту. Підтвердження цьому знаходимо у наукових дослідженнях О. Половіної, яка вбачає емоційний інтелект головним показником сформованості емоційної компетентності. Емоційний інтелект розвивається в процесі життєдіяльності й набуття досвіду — в родині, через гру, живопис, музичне мистецтво, літературу, самоспостереження і рефлексію. Оскільки, для кожної конкретної дитини це можуть бути різні варіанти розвитку важливо підібрати той метод, який є найдієвішим для кожного окремо [7].

Повертаючись до сприймання музики дітьми старшого дошкільного віку базуємось на власних наукових розвідках та зазначаємо, що взаємозв'язок сприймання музичних творів і різних видів музичної діяльності полягає у взаємному впливі одного процесу на інший. Це пояснюється тим, що музичний твір пробуджує у дитині старшого дошкільного віку глибокі почуття, які активізують творчу уяву і спонукають до музичної (творчої) діяльності під впливом вражень від сприйнятого. Сприймання музичного твору складається з таких процесів, як: слухання, уявлення, усвідомлення прослуханого, розуміння прослуханого. Залучаючи дитину до музично-образного втілення в різних видах музичної діяльності, необхідно звертати увагу дітей на те, що в пісні можна передати різноманітність почуттів, в музичній грі – образи персонажів, діючи з музичними іграшками, зобразити таке звучання, яке буде нагадувати певні життєві ситуації, допоможе вивільнити емоційне напруження. Таким чином дитина починає сама включатись в безпосередню музичну діяльність, оволодіває різноманітними інтонаціями, використовує дитячі музичні інструменти, рухається під музику, засвоює доступні їй спроби втілення найпростіших образів [8].

Підсумовуючи вищезазначене виділяємо дві особливості сприймання музики дітьми старшого дошкільного віку:

1. емоційність сприймання творів музичного мистецтва;
2. залежність глибини розуміння музичного твору від супроводу дорослого.

Дослідження теоретичних джерел з окресленої теми показало, що дитина старшого дошкільного віку, яка безпосередньо знаходиться в мистецькому середовищі, з легкістю сприймає музику будь-якої складності, адже головне, що наповнює музичний твір – це емоції, які вона несе у собі. Відтак, чутливість до музичного твору – одна з перших особистісних якостей дитини, що розвивається в процесі мистецько-творчої діяльності. Музыка також є інструментом емоційного пізнання світу, його відзеркаленням,

дозволяє дитині більше дізнатись про світ, що її оточує і тим самим збудити інтерес до його пізнання. Але, беручи до уваги реальність сьогодення дітей, що проживають на території України, необхідними зараз є твори музичного мистецтва, що сприятимуть вивільненню їх емоційного напруження та стануть практичним інструментом дорослому (педагогу чи батькам) до розвитку емпатії дітей дошкільного віку. Діти, які відчули на собі страх від звуків повітряної тривоги й вибухів, травмовані швидкими зборами до укриття та довгими годинами перебування там, які «зчитують» хвилювання мами і тата через страх за власне життя та життя дитини – ці діти критично потребують тих педагогічних технік та прийомів, що нативно допоможуть покращити їх емоційне здоров'я. Г. Батищева [9] виділяє такі основні форми застосування музики в роботі:

- рухове розслаблення і злиття з ритмом музики;
- музично-рухові ігри та вправи;
- психічна та соматична релаксація за допомогою музики;
- вокальне вираження – співи;
- гра на музичних інструментах та ритмічна декламація;
- рецептивне сприймання музики;
- музичне малювання;
- пантоміма;
- музична розповідь;
- дихальні вправи з музичним супроводом.

Таким чином, музичне мистецтво має можливість суттєво впливати на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку. Освітній процес, до якого залучене музичне мистецтво, потребує правильних форм, методів та прийомів, що сприятимуть розвитку емоційної сфери дошкільників та загальному вивіщенню якості освіти в ЗДО. Тому, враховуючи вікові особливості дітей старшого дошкільного віку та особливості сприймання ними творів музичного мистецтва, основною формою діяльності з дошкільниками є **групові ігрові заняття та латентні заняття** (заняття, що несуть непомітний характер), які містять у своїй основі індивідуальний, ненав'язливий підхід з інтеграцією музичного мистецтва. Центральним моментом сприймання музики залишається емоційний відгук на неї, переживання її змісту. Вирішення цієї проблеми пов'язане з необхідністю вдумливо добирати музичний репертуар і методи роботи з ним; використовувати на заняттях інші види музичної діяльності дітей (музичний рух, спів, гра в оркестрі); спиратися на інші види мистецтва, перш за все образотворче мистецтво і художню літературу. Такі прийоми підіймають музичне сприймання на вищий рівень, є засобом активного аналізу музики. При підборі музичного матеріалу для слухання слід прагнути, щоб твори відповідали двом провідним принципам – художності і доступності. Тоді музика викликає у дітей пізнавальний інтерес і яскраві емоції [10].

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

В проведенні дослідження окресленої теми було використано наступні методи: **теоретичні методи** (аналіз, вивчення та узагальнення наукової, педагогічної та науково-психологічної літератури з метою вивчення теоретичних аспектів проблеми, систематизації й узагальнення отриманих експериментальних даних); **емпіричні методи** (цілеспрямоване педагогічне спостереження, бесіда); **методи математичної статистики** (для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів). Також, в межах нашого дослідження опрацьовано результати спостереження за дітьми старшого дошкільного віку. В дослідженні взяло участь 24 дитини старшого дошкільного віку, що відвідували заняття організовані Молодіжним об'єднанням «Нове покоління Кам'янщини» протягом двох місяців після військової агресії Росії на території України.

Застосування творів музичного мистецтва, задля покращення емоційного стану та загального розвитку дітей старшого дошкільного віку, потребує чітко означених форм, методів, та прийомів адаптованих до вікових можливостей дітей старшого дошкільного віку. В межах даного дослідження вони були підібрані наступним чином (Рис.1):

Рис.1 Структурована модель покращення емоційного стану та загального розвитку дітей дошкільного віку засобами музичного мистецтва

Таким чином, **пауза вслуховування** [11] є елементарним інструментом, що допоможе відчути радість, здивування, сум чи захоплення під час знайомства дитини старшого дошкільного віку з творами музичного мистецтва. Застосування прийому **рольового включення** актуальне для повного занурення дитини в творчий процес шляхом приміряння на себе тієї чи іншої ролі. Прийом **емоційного віддзеркалення об'єкту/предмету** у роботі

з дітьми доцільно застосовувати для глибокого знайомства та розуміння твору мистецтва і вивільнення власних емоцій. Для аналізу впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дитини старшого дошкільного віку актуальним є прийом *резонансного стимулювання*, який мотивує дошкільників до прояву пережитих (можливо прихованих) емоцій, емпатійності та використання творчого підходу у вирішенні будь-яких завдань, ситуацій чи обставин [2].

На основі аналізу психолого-педагогічних робіт, зважаючи на особливості сприймання музики дошкільниками та з метою визначення впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку нами були виділені три критерії дослідження означеної якості та їх показники.

1. Емоційно-ціннісний критерій: прояв емоційної реакції на художній твір; наявність асоціативного ряду під час перегляду художнього твору; адекватність та емпатійність сприймання твору музичного мистецтва.

2. Когнітивно-комунікативний критерій: прагнення і бажання поділитись враженнями, пережитими емоціями чи набутою інформацією; наявність пізнавальних інтересів; володіння системою знань відповідних до вікових можливостей дитини старшого дошкільного віку.

3. Адаптивно-творчий критерій: прагнення до самовираження у творчій діяльності; бажання поділитись/передати отримані враження, творчі прояви набутого досвіду та знань у різних видах мистецько-творчої діяльності; прояв емпатійності до однолітків та дорослих.

За результатами дослідження визначено та схарактеризовано три рівні впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку: *високий, середній, низький*. Під високим будемо розуміти такий рівень за якого, при проведенні діагностування дітей, за усіма критеріями буде отримано високі показники: дітям притаманна яскрава емоційна реакція, вони відразу включаються в творчий процес; діти готові до обговорення емоційного забарвлення твору музичного мистецтва; їх знання про мистецтво (твори музичного мистецтва) логічно побудовані й мають системний характер; здатні до відтворення власних ідей, емоцій, переживань у будь-якій діяльності. Середній рівень – такий, за якого високі показники будуть відмічені лише за двома критеріями, або якість їх художньо-теоретичних та практичних знань й умінь (прояв цих знань) буде меншою: діти проявляють зацікавленість до творчої діяльності, але не проявляють активності у її обговоренні з дорослим, неохоче висловлюють власні враження та переживання; їх знання про мистецтво досить поверхневі, не містять у собі системності, але на відомих їм прикладах (ті, що вже обговорювались) добре пояснюють почуте чи побачене; здатні до відтворення за власними ідеями рідше ніж за зразком. Під низьким рівнем розумітимемо той, який значно відхиляється у бік зменшення від нашого розуміння середнього рівня: діти без особливого інтересу беруть участь у запропонованій творчій діяльності, часто

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

відмовляються від неї зовсім, що вказує на їх індиферентність; відмовляються від обговорення вражень та відчуттів після знайомства з творами музичного мистецтва; їх знання безсистемні та поверхневі, що впливає на стандартність та одноманітність дитячих відповідей; іноді можуть проявляти пізнавальну активність щодо раніше знайомих творів музичного мистецтва.

Для прикладу взаємодії дорослого і дитини з метою проведення дослідження наводимо приклад **дидактично-творчої гри «Створимо разом»**.

Матеріальне забезпечення: інтерактивна дошка чи фліпчарт, музичний центр, ватман, олівці чи фарби.

Умови гри:

1. Детальний підбір дорослим картин та музичного твору для демонстрування дітям.

2. Розподіл дітей на дві команди: «Художники» та «Танцюристи». Розподіл відбувається за власним вибором дітей.

3. Відтворення власного творчого продукту по завершенню гри: готова картина у команди «Художники» та готовий танок у команди «Танцюристи» (5-10 хвилин на підготовку готового твору мистецтва).

Правила гри:

1. Уважно роздивитись картини й прослухати музичний твір.

2. Обрати картину, яка відповідає характеру та настрою музичного твору.

3. Розділитись за власним бажанням на команди: команду «Художники» складуть діти, що хочуть намалювати спільну картину, команду «Танцюристи» – діти, що продемонструють спільний танець.

4. По команді педагога продемонструвати готовий творчий продукт – картина й танок.

Хід гри: на інтерактивній дошці дітям було продемонстровано дві картини: Р. Дункан «Час святкувати» 2012 р. (Robert Duncan «Time to Celebrate») та О. Бучкурі «Різдвяний базар» 1906 р.. Споглядання творів образотворчого мистецтва відбувалось під супровід музичного твору під назвою «Вальс сніжної» кулі у виконанні Д. Георгіадіса та Лондонського симфонічного оркестру ((Schneeballen Walzer (Snowball Waltz), Op. 471 John Georgiadis London Symphony Orchestra). Дітям треба було обрати, яка з картин найбільш імпонує музичному твору, має схожий настрій та характер. При цьому дорослий направляє роздуми дітей у потрібний напрям під час суперечливих ситуацій, адже обидві картини тематично схожі між собою, що ускладнювало вибір і вимагало детального занурення та, як результат, віддзеркалення у творчій роботі емоційного настрою картини та музики, власних емоційних переживань.

Зазначимо, що після будь-якого виду діяльності, що були наведені нами у Рисунку 1, було проведено бесіду з дітьми. Структура бесіди включала наступні запитання:

1. Що ти відчуваєш, коли слухаєш цю музику?
2. Яку тварину нагадує тобі мелодія музичного твору (явище природи/людину і тому подібне)?
3. Яке відчуття тварина (явище/людина) вона тобі навіює – спокою чи тривоги?
4. Як ти гадаєш, ця музика схожа на зайчика (мається на увазі приклад тварини/явища/людини, протилежний за характером: вовк/заєць; миша/кіт)?

Для того, щоб дітям легше було дати відповідь на перше запитання, ми пропонували їм фішки у вигляді емогі (Рис.2). Пропонуючи дітям еможі, ми пояснили, що перший означає «твір мені дуже сподобався», другий – «твір мені не дуже сподобався/твір мені сподобався, але...», третій – «твір мені зовсім не сподобався», і четвертий порожній еможі означає «мені не цікаво/я не хочу дивитись».

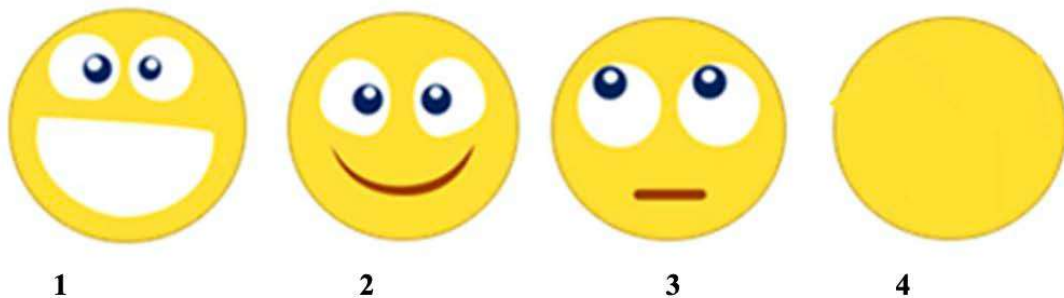

Рис.2 Емогі для оцінення емоцій дітьми

Результати проведеного дослідження вказують на те, що у 34% дітей старшого дошкільного віку виявлено високий рівень впливу творів музичного мистецтва на їх емоційний стан. Дошкільники вільно проявляли та описували відчуття, що викликали у них твори музичного мистецтва; адекватно сприймали твір мистецтва й емпатійно реагували на описові розповіді своїх однолітків; проявляли високу пізнавальну активність та ділились власне пережитим досвідом; проявляли прагнення до самовираження у творчій діяльності. У 38% дітей старшого дошкільного віку зафіксовано середній рівень впливу творів музичного мистецтва на їх емоційний стан: діти проявляють зацікавлення та пізнавальну активність до творів музичного мистецтва, до мистецько-творчої діяльності, але виявили небажання обговорювати враження від знайомства з творами, емоцій які вони викликають; присутня адекватність та емпатійність сприймання твору мистецтва. 28% дітей старшого дошкільного віку демонструють низький рівень впливу творів музичного мистецтва на їх емоційний стан: значна кількість дітей не проявили інтерес до обговорення твору музичного мистецтва, менш активно висловлювали власну думку, мало коментували побачене, відповідали на запитання безініціативно. На нашу думку, така реакція цих дітей може бути викликана негативним досвідом з життя, який

вони перенесли на почуте/зображене та не змогли відрізнити власний настрій від настрою твору музичного мистецтва. Зважаючи на складні психоемоційні умови життя українських дітей, що спричинені воєнними діями, вважаємо результати діагностики позитивними, а твори музичного мистецтва – дієвим інструментом налагодження емоційного стану дітей.

Висновки. Результати діагностики впливу творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку дозволили засвідчити, що дослідницькі пошуки та теоретичний аналіз знаходять підтвердження у практичній педагогічній діяльності і твори музичного мистецтва необхідно застосовувати у взаємодії дорослого з дітьми старшого дошкільного віку. Музика має вагомий вплив на розвиток емоційної чутливості дітей старшого дошкільного віку, що в свою чергу є основою швидкої адаптації дитини та гнучкості її емоційного реагування на події чи явища. Толерантний та ненав'язливий супровід дорослого під час знайомства дитини з твором музичного мистецтва заохочує до прояву емоційної чутливості та емоційного розвантаження дошкільника. За результатами дослідження подальшого вивчення потребує тема музичного виховання дітей в сім'ях, яке потенційно може мати не менш позитивний вплив на формування психоемоційного здоров'я та емпатійності дітей старшого дошкільного віку.

Література:

1. Демченко І. І. Вплив образотворчого мистецтва на творчий розвиток учнів початкових класів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УДПУ ім. Павла Тичини. К. Наук. світ(2), 2002, с. 99-104. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/2/visnuk_14.pdf
2. Новоселецька І. Е. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя засобами мистецтва : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 012. Київ, 2021. 193 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35805>.
3. Миры чувств. Развивать чувства, воспитывать восприятие, учиться с радостью. Ауэр В. М. Киев: Наири. 2016. С. 336.
4. Сильвестров В. Валентин Сильвестров: «Під час інавгурації Віктора Ющенка вперше пролунала хороша класика»: [Бесіда з композитором / Записала Наталя Вареник]. Дзеркало тижня. № 21. 2006. С. 13.
5. Казміренко Л. І., Кудерміна О. І., Мойсеєва О. Є. Психологія: підручник / за ред. Л. І. Казміренко. Київ: нац. акад. внутр. справ. 2015, 213 с.
6. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. Київ: Каравела. 2012. С. 302. URI: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7115>
7. Половіна, О. А. Ранній розвиток дитини: потреба соціуму чи батьківські амбіції? Вихователь-методист дошкільного закладу (10), 2018. с. 23-30. URI: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24917>
8. Желанова В. В. Модель професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. Харків. № 63. 2020. с. 51-59. ISSN 2312-2471.
9. Батищева Г. О. Музикотерапія як метод психокорекції. Профілактика і терапія засобами мистецтва : наук.-метод. пос. / під заг. ред. О. І. Пилипенка. – Київ : А.Л.Д., 1996. – 231 с.